

O. OMBERG

HANDELSGARTNERI

TELEFON:

FREDRIKSTAD 9940

BANKGIRONR.: 1225/291

35.140

Saxegaard pr. Lisleby, den 1. januar 1964

*Autentisk brev til
Alex Lange!*

Takk for dit brev til jul. Det var veldig hyggelig. Jeg setter meg til skrivemaskinen og hamrer løs. Det er meget lettere å lese spesielt når det blir et så langt brev som jeg nu har tenkt å skrive. Den første vinteren etter at jeg var ferdig på underoffiserskolen var jeg hjemme. Jeg fikk noen mindre bistillinger. Kommunerevisor var jeg i tilsammen 25 år. Senere ble jeg også revisor i Trygdekassen i 13 år. Da jeg var ute i den første rekruttskolen i 1913 kom det forespørsel fra Politikammeret om jeg ville ha ansettelse. Fulevik og jeg var på Politikammeret og ble ansatt på samme dag. I politiet var jeg i ca. 4 år. Det siste halve året var jeg politisekretær. Det var vikariat for Norvald Olsen nr. 84. Heidel som han senere kom til å hete. Han var fastlønnet og var nokså meget ute i tjeneste. I den tiden jeg var ved politiet foretok jeg eller var med på ca. 500 arrestasjoner, men jeg greide også i den tiden å lese til 2 årig handelsgymnas. I 1917 ble jeg ansatt i en bank i Fredrikstad hvor jeg var i vel et år. Jeg ble også gift i 1917 den 17. nov. kl. 17. med nærmeste naboenta som het Klara Saxegaard. Jeg har forresten alltid vært i følge med noen annen. Vi har vært i følge i snart 70 år nu. Jeg har kanskje vært litt umoderne på den måten, men det har gått nokså bra. Det eneste vi har vært litt uenige om er at hun ville ha flere penger til å bygge ut sitt kjøkkendepartement med, mens jeg ville bruke mest mulig penger til å bygge ut bedriften med som jo i neste omgang skulle gi øket inntekt. I 1918 kom første gutten som fikk navnet Norvald. Han er nu sivilingeniør og ansatt i Luftfartsdirektoratet. Han er meget ute på kontrollflyvning. Når vi er i Oslo og besøker, han har eget hus på Våsen, så har det hendt at jeg har vært med på kontrollflyvning for morro skyld. Han har vært Norges utsending på internasjonale konferanser i Washington og andre steder. I 1920 kom gut nr. 2 som fikk navnet Ragnar. Han har ungdomsskole, middelskole, teknisk aftenskole. Under krigen var han frontkjemper og ble såret oppe i nord Finland på grensen mot Russland. Det var en nat da han var fremme på opklaringspatrulje (spetrop) og kom op i et russisk minefelt. En splint gikk gjennom låret og stoppet i klærne på den anden side av låret. Han har den splinten endda. Det var bare kjøtsår så det var ikke så farlig, men det var 40 kuldegrader og noe sådant som 100 km. tilbake før han kom under behandling. Han er nu gift og har 3 barn, og har bodd i den etg. hos os helt til nu før jul da de flyttet inn i eget hus bygget like nedenfor. Det er det huset som mangler litt taksten på taket (se luftfoto). Han arbeider med gartnerie og gårdsbruket. Når det skal være fint kaller vi han for driftsbestyrer. Jeg glemt å fortelle at gut nr. 1 er gift og har to barn. I 1924 kom gut nr. 3 som fikk navnet Øyvin. Han har ungdomsskole og middelskole, og arbeider også med gårdsbruket og gartneriet. Vi kaller gjerne han for salgssjefen. Han har serlig med salget kassen og regnskabet å gjøre. Han er gift og har 2 barn (snart 3) og bor i eget hus like ved, på den anden side av veien. I 1933 kom barn nr. 4 en jente som fikk navnet Solfrid. Hun gikk noen kurser på ungdomsskole. Hun er nu gift og har to barn og bor i eget hus på Kråkerøy. Altså tilsammen 4 barn og 9 barnebarn og så kona da. Hun har vært pen og veldig flink, ja hun er slettes ikke så verst endda.

Våren 1918 kom jeg tilbake til min hjembygd Rolvsøy og ble sjef for provianteringen og rasjoneringen. Da dette var slutt, kjøpte jeg min svigerfars gård i 1920. Men da den var for liten til å leve av anla jeg en kassefabrik og høvleri. Det var etter sin tid ganske moderne men ikke så stor. Det meste jeg hadde i arbeide var 15 mann. Jeg drev

O. OMBERG

HANDELSGARTNERI

TELEFON:

FREDRIKSTAD 9340

BANKGIRONR.: 1225/291

Saxegaard pr. Lisleby, den19

også endel byggetrafik. Men i 1930 kom dette store økonomiske krakke. Nesten alle trelastbedrifter her i distriktet gikk konkurs. Fra da av var det umulig å få lånt penger til driftskapital endda jeg var gjeldfri på maskiner og bedrift. Jeg kjøpte noen skoger til uthugst her i bygda og fikk skjært det på en sirkelsag tilhørende min svoger. Men selv det skulle det noget kapital til. Jeg ble nøt til å innskrenke etter hvert og si opp folk. I 1935 hadde jeg kjørt i 5 år uten å tjene nesten noen ting på det og sluttet med det og solgte maskiner og brukte pengene til å utvide gartneriet. Jeg hadde bygd det første drivhuset i 1929 allerede.

Jeg kjøpte min fars eiendom da han var død i 1937 og også en del annen jord som ligger inntil her slik at det tilsammen ble 140 mål. Politik Så lenge jeg var i Fredrikstad var jeg venstremann. Men da jeg kom tilbake til Rolvsøy og ble bonde ble jeg i 1921 med å starte Bondepartiet og var formann i Partiet nesten hele tiden til høsten 1940 da partiet ble oppløst. Den 7. april (ikke 9.) kom krigen til Norge. Søndag den 7. var det minst 50 allierte fly over Rolvsøy. Om kvelden begynte de allierte å legge ut miner i norske farvann. Jeg meldte disse flyene to ganger pr. telefon til regimentskontoret. Jeg hadde jo lagt merke til meldingene et par dager tidligere om allierte flåteavdelinger som var gått tilsjø for norske farvann. Jeg hørte også siste radiomelding mandag 8. om tyske flåteavdelinger som gikk ut Øresund og Storebelt. Den natten sov jeg ikke godt. Kl. 4 om morgenen ble jeg vekket av vedvarende kraftig motordur. Da jeg kom ut viste det seg at det var store tyske transportfly som gikk i en stadig strøm mot Oslo. Jeg var ikke sen om å finne frem en gammel sersjantuniform fra første verdenskrig og meldte meg på Regimentskontoret i grålysningen den 9. april. Jeg trodde jo det var livet om å gjøre å få mobilisert. Men det var ingen mobiliseringsordre kommet. Det kom jo etterhvert mere befal. Vi gikk der i gatene og drev, var innom infanterikassernen og innom Regimentskontoret hver time hele dagen og spurte om det ikke var kommet mobiliseringsordre. Sent på kvelden hadde Regimentskontoret en samtale med generalstabschefen. Han sa da. "Det blir ingen mobilisering inat. Det befal som er møt opp kan gå å legge seg eller reise hjem de som ikke har for lang vei." Ja, hva skulle en tro om sådant. Jeg reiste hjem. Det var bare 6 km. og fulte nøie med på alle radiomeldinger. Tidlig onsdag morgen ringte jeg og fremholdt at det blir kanskje ingen mobilisering når det ikke er blitt nu. "Jo jeg hadde å møte" var svaret. Javel jeg var på plass kl. 6 om morgenen. Men vi ble gående der å drive akkurat som dagen før. Men utpå dagen besluttet divisjonssjefen på eget ansvar å innkalle sikringsavdelingen 300 mann. Kl. 16. var det kommet ca 30 mann. Jeg fikk kommandoen over disse. Tok springmars på depoene. Det tok 50 minutter til avdelingen stod i uniform med fylt magasin og ladd geveer og med 40 skud i patraskene. Jeg meldte da klar til kamp. Det var kommet et rykte om at det var tyske tropper med et tog fra Moss. Toget ville være på Fredrikstad jernbanestasjon ved 17. tiden. Jeg fikk da ordre om å være militær sjef i vestre Fredrikstad med stankvarter på jernbanest. og med særlig oppgave å sørge for at jernbanen ble på norske hender. Jeg spurte da "Er det så at det er krig" "Ja a a a en må vel gå ut fra det" var svaret. meget langtrukket. "Ja det må jeg ha grei beskjed om nå før jeg drar. Er det krig. Skal jeg skyte om jeg møter tyskere." "Ja a a a" "Javel" sa jeg og dermed ilmarsj mot færgestedet. På færgen var det noen som sto å fiklet med gevær. Jeg spurte om det var noget iveien. De husket ikke riktig hvordan de skulle lade. Har de ikke gått rekruttskole da." jo men det er så lange siden". Før færgen kom til land hørte jeg toget pep på stasjonen. Jeg formerte kampformasjon mot stasjonen. Noen soldater var nervøse. og spurte skjelvende om det ikke var best å sende noen sivile frem

O. OMBERG

HANDELSGARTNERI

TELEFON:

FREDRIKSTAD 9340

BANKGIRONR.: 1225/291

Saxegaard pr. Lisleby, den19

folk.

og undersøke om det var kommet noen tyskere." Ikke tale om, vi må gå til angrep med en gang før de får satt seg fast" var mitt svar. En korporal Pettersen fikk kommando over halve styrken og ordre om å gå til angrep fra sør gjennom jernbaneparken mot stasjonsbygningen. Jeg selv tok med andehalvpert og gikk til angrep fra øst gjennom jernbanegården mot platformen. Da jeg kom frem til platformen var toget gått og ingentyskere var å se noen steder. Jeg tok først kontakt med stasjonsmesteren og fikk plassert mine folk på de rette steder. Hver gang det kom tog fra Oslo, Moss var det spendende. Det var jo besatt av tyskere innover der. Det var en masse rykter og en masse soldatene måtte ha bajonetten på dels for å holde styr på folk og dels for å være klar om det skulle være tyskere med. Den første jeg oppsøkte var konduktøren. En gang fortalte konduktøren at det omkring 50 sivile tyskere på en vogn. Jeg instruerte noen av mine soldater og så tørnet jeg inn i vognen med en stor revolver på magen. Jeg spurte hvem de var, hvor mange de var, hvor de kom fra og hvor de skulle henn. De sa at de var et torpedert skipsmannskap og skulle til Hamburg. De flirte og smilte overbærende, men jeg fikk da svar på det jeg spurte om. Jeg ringte min nærmeste overordnede meddelte dette og spurte om jeg skulle ta de av toget eller hva jeg skulle gjøre. Etter en del overveielser ble det til at jeg skulle la de reise så skulle han ringe og få andre i Sarpsborg eller Halden til å ta hånd om de. Jeg meddelte da at toget kunne gå.

Torsdag den 11te april kom det ordre om stille mobilisering. Fredag 12. april kom det fullastede tog med folk som skulle møte, men da kom også de tyske flyene og skulle hindre mobilisering. Jeg tok opp kampen, men kamp mot fly var no nytt for meg. Jeg lærte allikevel snart at de kunne med sine lette automatvåben kunne skyte fremover, nerover og litt ut til sidene, men ikke rett ned eller bakover. Når flyene var i skudstilling måtte vi være i dekning, men så snart de var rett over kunne vi brase løs uten større fare for os. Jo mere vi skjøt jo fle haglskurer fikk vi ned over os. De gikk laft 100 til 150 m. Vi traff ustanselig, men å skyte ned noe fly greite vi ikke. Jeg hørte det smalt i vingene. Ble det tref under gondolen så røk det. Flyene måtte være pansret under de viktige deler. Rett som det var fikk jeg se at de hengte ut noen blanke, grønne og røde ballonger. En rød ballong hang like foran stasjonsbygningen. Jeg stod og studerte på hva det skulle bety. Jeg slapp å studere lenge for det kom 3 fly og like før de kom til den røde ballongen åpnet det seg 3 luker under hvert fly og ut fra hver luke kom det en tingest som pilte nedover mot bakken. Nå tenkte jeg nå hender det no. og trak meg i dekning bak veggen i venteværelset. Men det hendte ikke no med det samme. Da jeg hadde fått døra halveis op og det ene benet utenfor kom det et brak og et tryk mot døra slik at jeg satte fast benet og ramlet halvveis overende innover gulvet i venteverelset. Da jeg kom meg på beina igjen og skulle se ut var luften full av jord og støv og papirfiller hvirvlet rundt overalt. Det tok sikkert et minut før en kunne få oversikt. Men jernbanen og stasjonsbygningen hadde ikke fått noen nevneverdig skade. Bombene hadde falt i trebeggjelsen like på den andre siden av gjerdet. Det begynte å brenne. Jeg ringte brannvesen men en bombe hadde falt i nærheten av brandstasjonen. Den hadde ikke gjort noen nevneverdig skade, men brandfolkene var blitt vetskremte og turde ikke komme. En garasje lengre sør i byen var truffet. På det tiden stod det en kilometer lang bilkolonne fra fergestedt gjennom hele byen. En av de bakere bilene i kolonnen ble truffet av en bombe. Bilen ble ødelagt og sjafføren ble drept. En bombe ble sluppet like ved arteleristallene i østre Fredrikstad 2 hester ble drept. Da flyene forsvant tok jeg med mesteparten av soldatene og gikk bort

O. OMBERG

HANDELSGARTNERI

TELEFON:

FREDRIKSTAD 9340

BANKGIRONR.: 1225/291

Saxegaard pr. Lisleby, den19

i ruinene for å se om det skulle være folk der. En gut i 12årsaldere var den eneste vi så i gatene. En soldat ba han å holde geværet mens ha krøp inn i noen ruiner. Gutten ble snart redd, slapp geværet i gate og stak avsted, men snublet gang på gang i nedfaldte ledninger. Vi fant ingen drepte, noen lå skadet og fastklemt. En gut lå fastklemt under en nedfaldt ovn. Han var svart som en feier. Vi fikk de skadete på sykehus. Natten før var tyske avdelinger fremme ved broovergangene ca. 20 km nord for Fredrikstad. Jeg var opover med en lastebil og 15. mann. Men broene var sprengt. De var ikke kommet over. Sent på fredag kveld kom de over Råde Ønsøy mot Fredrikstad fra vest. De gikk mege langsomt inover. Kl. 23. var de kommet omtrent til sentrum av byen. ca. 250 m. fra jernbanestasjonen. hvor jeg stod. klar. Det begynte å bli spendende og ikke serlig hyggelig å være meg. Jeg viste heldigvis ikke da at jeg hadde en hel bataljon med kanoner og moderne utstyr mot meg. Noen minutter før det hadde brakket løs fikk jeg telefonordre om tilbaketrekning over Glomma til østere Fredrikstad. Vi skulle ta stilling på Vollane, som du kanskje husker fra 1909, og hindre tysk overgang over Glomma. Ved 23 tiden kom det ordre om at vi skulle melde os ved bataljonsstaben i indre Østfold. Straks etter bombingene hadde ordføreren rådmannen og politimesteren et møte og besluttet å henstille til de militære å trekke seg ut av byen slik at byen ikke ble mere ødelagt enn den allerede var. Jeg fikk en underhåndshenstilling om dette, men jeg kunne jo ikke godt etterkomme en sådan henstilling fra sivile myndigheter. Imidlertid hadde de nok gått på høiere hold med sin henstilling. Ved 2 tiden om natten kom vi til bataljonskvarteret på Næringsrud gård nord for Slitu st. Vi skulle hvile i lagården inntil videre. I grålysningen fikk vi ordre om å gå frem mot Fossum bro til forsterkning. Vi kom nesten til Askim. da møtte vi vort eget artilleri i rask trav tilbake. Tyskerne var kommet over Glomma på isen nedenfor Fossum Bro i løpet av natten. Vi gikk i stilling der vi var. Den ene infanteriavdeling etter den andre gikk forbi os og bakover og så ble vi siste avdeling. Vi ble presset bakover fra stilling til stilling hele dagen. Tyske fly gikk over slagfeltet hele dagen de dirigerte naturligvis sine tropper med radio. Kanonene på Høytorp fort var til god støtte for os. Granatene brølte over hodene på os hele dagen, men desverre vort eget artilleri drepte flere norske soldater enn tyskerne gjorde. på grunn av feilaktig skyting. En og annen gård gikk opp i flammer enten på grunn av bombing eller som følge av artilleribeskytning. Vi var oppe flere prekære situasjoner. I et veikrys ble det rene møljen engang og samtidig kom tyskerne frem i en skogkant ca. 250 m. med frit skudfelt over til os. Vi kastet os jo i dekning, men det var mange i helfigur på veien. Det drøste kvist og bar, men jeg så ingen faldt. En annen gang ble det en bilkollisjon i et annet veikrys. Det tok en ½ time før de kolliderte bilene ble dratvek, og i den tiden stod det en tetpakket kolonne med kjøretøyer og soldater over en strekning av en km. Hviis de tyske flyene hadde begynt og bruke sine mitraljøser kunne de ha ødelagt forferdelig. Den lørdagen tror jeg er den lengste og mest slitsomme dag i mit liv. Det var 60 til 70 cm. sne med nokså sterk skare på slik at vi faldt gjennom hvert andet skritt. Vi fulgte jo stort sett reksveien, men hver gang vi skulle i stilling og hver gang det kom et fly strykende etter veien måtte vi ut av veien. Kan du huske svere tjukke løytnant Ramholt. Han kom sjelden lengre enn i veidiket. Der sank han i sneen til opunder armene og ble liggende. Ved solnedgang lørdag kom vi frem til den siste stillingen vi var i. Det var en meget god stilling mellom riksveien og Høytorp fort. en km. lang med frit skudfelt over til en skogkant ca. 300 m. borte. Sikringsavdelingen var lit for liten til å dekke denne fronten. Av de 300 innkaldte møtte bare halvparten. Tyskerne stoppet ved den før omtalte skogkanten. Det var ikke no serl

kamp det bare smalt noen skud av og til. Det var månelyst men mørkt på grunn av skyer. Vi lå i skytterlinje i sneen og frøs såvi hakket tenner etter at vivar gjennomvåte av svette på grunn av en lang dags anstrengelser. Vi hadde nesten ikke fått mat og heller ikke sovet på nesten en uke. Så blir det noen åpninger i skyene og det blir månelyst. Da jeg skulle se meg rundt opdager jeg ca. 10 tyskeret bak oss, 100 til 150 m. borte. De peker med våbenene mot os. Det var en kjedelig situasjon. Jeg begynte å kalsvette. En mindre avdeling var altså kommet igjennom mellom vår venstre fløy og fortet og helt op i ryggen på os. Jeg forsøkte å sende ordre langs skytterlinjen men soldatene var så forfrøsnene og utmattet at de reagerte ikke. Jeg viste da ikke andet å gjøre enn å ligge stille som duss og se hva som ville komme. Det kom heldigvis tykke skyer over månen og det ble mørkt. Jeg måtte jo da sende melding om dette. Bergsmark lå like ved meg. Han var god kammerat men ikke noen serlig god kriger. Jeg kan huske at han kom krypende og la seg ved siden av meg i snøen. Og så sa han " Nå tøks jeg da ser ille ut tyskere 300 m. foran og tyskere 100 m. bak os. Kommer noen av os fra dette med livet må den andre underrette familien. " Jo, jeg var jo enig i det. Men det ble endda mørkere om en stund kom det ordre om tilbaketrekning, endda vi hadde streng ordre om å holde stillingen til siste mann. Vi hadde bilene på veien nere i skogen på høire fløy, men i den skogen var nok også tyskerne nu. Inlastingen på bilene foregik så lydløst som mulig og ingen bil skulle bruke lys. Med det samme bilkolonnen satte seg i bevegelse var det en bil bak meg som satte lysene på slik at min bil ble helt oplyst. Det var en stor lastebil. Omkring 15 mann sat på lastelemmen jeg selv sat på en kasse fremme ved førerhuset. Og så braker det løst i mørket inne i skogen sør for veien. Jeg så munningsflammen. Det gikk like forbi hodet på meg og jeg hørte det slo inn i kvister og trær på den andre siden av veien. Men bilene fikk farten og det gikk nogenlunde bra til vi kom in mot Ørje. Det var meldinger og rykter om at en tysk avdeling var uhder veis fra Halden mot Ørje. Da vi hadde 4 til 500 m. igjen til Ørje braker det løst fra en stilling like nord for Ørje. Kulene slår inn i fjelveggen over hode på os så sten spruter. " Kjør, kjør, fort, fort " roper jeg inn i førerhuset til sjafføren alt det jeg orker. Bilen satte opfarten og vi var ute av kuleregnet i løpet av få sekunder. Alle bilene bak meg stoppet og soldatene kastet seg ned i grøften. Jeg kjørte op mot venstre fløy på den skytende avdeling, fikk soldatene av lastelemmen. Men idet vi var ferdig til å sette avsted fikk jeg se noen skygger kom faren ned en bakke og ret mot os. Vi ble da stående med ophevet sikring og fingeren på avtrekkeren. Jeg brukte ører og øine alt det jeg kunne for å bli klar over om det var ven eller fiende. Da den flokken kom inn på 15 til 20 m. avstann hørte jeg en som ropte " Gutter " da forstod jeg at det var av våre egne. " Sikre Geværene " og så sprang jeg frem og grep den første jeg fikk tak i i bringen og ristet han og spurte så strengt jeg kunne. " Var det de som skjøt " " Ja, ja, trudde de var tyskerar, trudde de var tyskerar " stammet han. Da kjendte jeg han på målet. Det var en gut fra nærmeste nabolaget. Johannes Coll, Hansen hette han. Så snart jeg slap han pilte han avsted etter de andre ca. 30 mann. Da skytingen stoppet og de hørte norske kommandoord fra den kolonnen de hadde skutt på fikk de panik og løp " mitraljører, geværer og alt de hadde. Jeg trodde jo at avdelingen hadde svære tap, men det første som kom var 10 til 12 løshester som kom i full galop forbi min bil. Så kom den ene bilen etter den andre. Det var ingen drept, men to såret og to hester lå igjen drept på veien. Kl. var 4 på søndag morgen da. Den skytingen hadde skapt en hel del forvirring og feilkjøring. Vi fikk ordre om å kjøre etter foregående bil. Ja, så kjørte vi en stunn gjennom store mørke skoger, men

O. OMBERG

HANDELSGARTNERI

TELEFON:

FREDRIKSTAD 9340

BANKGIRONR.: 1225/291

Saxegaard pr. Lisleby, den19

plutselig får jeg mot den lyse morgenhimmel se en stor runn port. Jeg sakter på. Da får jeg se en fremmed soldat stå ved portstolpen. Jeg bråstopper bilen en meter fra grensen. Jeg hopper av og går bort til noen officerer som viste seg å være divisjonstaben og spør om det er meningen at vi skal dra over til Sverige. "Ja" svarer han. Vi har da ikke gjort det vi kan endda mente jeg. "Vi er avskåret, vi mangler amusjon, soldatene er utkjørt og verdiløse i kamp" sa han. Vi har da i allefall 20 skud igjen pr mann bemerket jeg. "Det er ingen ting. Stig på å kjør" sa han. Ja, ja. så kjørte vi gjennom et øde svensk landskap og kom om en tid frem til et kirkested som het Taksfors. Der møtte vi den første svenske panseravdelingen. Vi lever våbenene her. Det foregik på den måten at geværene ble kastet ut til to sider og ble som regel stående med pipen ned i seen og kolben op. Jeg slengte også foteraleen med revolveren i. Den danset helt ut på jorden. Da vi hadde kjørt enda en time var vi i stasjonsbyen Årgjeng. Bilene våre ialt omkring 500 ble kjørt bort på et jorde. Det var svenske offiserer som begynte og dirigere nu. Vi fikk besked om at vi kunne gå inn i spiseforretninger å få mat uten å betale. På et bestemt klokkeslet skulle det være opstilling og optelling. Det var omkring 5000 norske soldater i Årgjeng den søndags formiddagen. Vår avdeling Sikringsavdelingen hadde da vi dro fra Fredrikstad 152 mann. Ved optellingen i Årgjeng hadde vi 102 mann igjen. Vi hadde mistet 50 mann. Vi trodde jo at en del var falt og at noen var tatt til fange, men vi hadde en nokså sterk mistanke om at nokså mange hadde stukket av. Det var gjerne patruljer og poster som forsvant. Jeg hadde iallefall sett på avstand noen som satte geværet ved en trestamme vrenget av seg rygsekken og uniformen tok sivile klær op fra rygsekken og labbet iveri i retning av fienden. Noen fikk granat sjok og måtte etterlates. Utpå søndags kvelden gik det 5 fullastede tog fra Årgjeng i retning Karlstad. Det toget jeg var med kom til Karlstad kl. 24. Da en sivil svenske fikk se alle de fremmede soldatene ble han sidd forvirret og skrike noe forferdelig. Svensk militærpolititi tok seg av han. Befalet fikk forpleining på et flot hotel. Soldatene på folkekjøkenet og andre spiseforretninger. Kl. 2 var vi på toget igjen. Det gik da mot Kristinhamn, og derfra nordover mot en liten by som heter Phillipstad med ca 4000 inbyggere. 3000 soldater ble inkvartert i Phillipstad 1000 på folkskolan 1000 på samskolan og 1000 i andre mindre forlegninger rundt i byen. De andre 2000 ble sendt videre lengre nord i Dalarna til Orsa. Sikringskompaniet som vår avdeling fra nu av heter, oldringane, som svenskene sa ble forlagt i samskolans gymnastiksal, en eldre bygning av tre som lå litt for seg. Jeg ble fra nu av den faktiske kompanisjef og avla rapport til svenskene hver dag. Kaptein Hafslund som var den egentlige og oprindelige sjef ble forlagt så langt borte at vi så omtrent ikke no mer til han. Så meget banning og kraftutryk som jeg hørte de første dagene etterat vi kom til Phillipstad har jeg aldrig hørt. Soldatene var helgrå i ansiktet og stod og berettet for hverandre om de forferdelige situasjoner de hadde vært oppe i. De første 3 ukene var det mange sørmøte, men svenske militærbiler kom igjen med hele lass fulle, som de hadde plukket op på veiene. Det første vi gjorde var å sette pigtrå "tægtrå" rundt vore forlegninger. En dag dro vi utenfor byen og laget en stor flot idretsplass i et aspekratt. Vi greite det ikke på en dag, men det er nesten ufattelig hvad 3000 mann kan gjøre når de blir satt inn på et begrenset område. De svenske lottene overtok forpleiningen de første 14 dagene. Sden ble det kocht i forlegningene. Det gik mange rykter i forlegningene. Et gik ut på at svenskene hadde noe i maten slik at soldatene mistet kjønsdriften. De svenske lagene forsikret at det var ikke no i maten, men at det var krigen sykelige påkjenninger som var årsaken. Den kom vist tilbake når vi

O. OMBERG

HANDELSGARTNERI

TELEFON:

FREDRIKSTAD 9340

BANKGIRONR.: 1225/291

Saxegaard pr. Lisleby, den 19

13 hadde vært der en tid. Jeg fikk store vanskeligheter med å holde permisjonene innfor rimlighetens grenser. Det gikk svenske vakter ved inngangene. Ingen kom ut uten å vise permisjonskort. Når de gikk inn måtte de levere det til vekten. Jeg fikk overhaling av den svenske interneringssjefen, for at jeg gikk for mange permisjoner og for lang utover kvelden. Da vi hadde vært der i 3 uker skrev jeg en søknad til den tyske legasjon i Stockholm om tillatelse for de internerte norske soldater å reise hjem. Jeg fikk en del fra de forskjellige avdelinger til å skrive under. Om en tid kom jeg med i en komite som forhandlet om hjemsendelse først med svenskene som til å begynne med så at hvis Sverige kom i krig med Tyskland måtte vi være med å kjempe. Da det om en tid syntes klart at det ikke ble krig med delte svenskene at det fra deres side ikke var noget iveien for at vi kunne reise hjem. Det så forhandlet med den norske legasjon i Stockholm som til å begynne med så at vi måtte bli i Sverige til tyskerne var kastet ut av Norge og at vi da skulle sendes hjem som polititropper. Men da det etter nogen tid var nokså klart at det hadde lange utsikter med å få tyskerne ut gikk saken til det tyske legasjon i Stockholm som straks fikk istann et møte mellom den tyske øverstbefalende i Norge Falkenhorst og den svenske øverbefalshaver Tørnell. Møtet fant sted på den Norsk-svenske grense. Det var hverken fra tysk eller svensk side noget til hinder for at de internerte norske soldater kunne reise hjem. I siste instans ble det forhandlet med den norske regjering i London. Omkring 8. juli 1940 kom følgende telegram

13: Kriigen er slutt. Regjeringen har intet å innvende mot at de i Sverige internerte norske soldater reiser hjem.

Johan Nygaardsvold.

Jeg var med å skrev transportlistene. Den elfte juli 1940 kl. 5 om morgenen gikk første transport med tog til Kornsjø. Jeg var med i den første transport. En svensk major og 17 soldater med våben transporterte os og overleverte os til den tyske majoren vi hadde kjempet mot. Han hadde med seg omkring 10 mann uten våben. Han kom derte opstillin på 4 geleder på platformen, men den opstillingen ble det ingen greie på. De norske soldatene forsto ikke tysk kommando og det norske befal gjorde han ikke bruk av. Befalet var i en vogn for seg selv. Det ble bare til at vi gikk over fra det svenske til det norske toget. Da det så ut til å være omtrent klart tok jeg meg den frihet og gikk bort til den tyske majoren og spurte om basjen var om lastet. "Der bagasje ist umgeladen" svarte han kjapt. De tyske soldatene hadde gjort det. Da vi kom til Halden ble alt befal beordret inn på nærmeste hotel hvor de fikk mat og skrev under på eresord. Bare jeg ble beordret tilbake for å ordne op med de ca 500 soldatene som var på toget. Jeg vet ikke om det var for at jeg "nåset" bort til den majoren og spurte etter bagasjen. Alle skulle ut av tog og over på den vestre side av stasjonsbygningen, derfra på et geled ut den vestre porten, bortom noen felåtkjøkken som sto foran stasjonsbygningen og derfra gjennom østre port forbi et bord hvor alle måtte skrive under på æresord om at de ikke igjen skulle gripe til våben mot Tyskland eller dets allierte så lenge den nuværende krig varer og innestå for dette med liv og eiendom. Samtidig fikk de en gjenpart med majorens navn på om at de var løslatt. derfra skulle de på bagasjevognen og hente hver sin bagasje og bringe inn i kupeen. Fra da var der fri og kunne gå av på den stasjonen de hørte hjemme. Men jeg var sulten etter jobben. Overhaling hadde jeg også fått av en annen tysk offiser som var kommet til stede. Det gikk ikke raskt nok korrekt nok. Av noen speigerjenter som kom fikk jeg et par halve stykker brød. Hjem kom jeg ved 17 tiden. Ja nu får jeg gi meg for denne gangen. Med mange hilsener.